

דף לט.

עין משפט א.ב.

או"ח סימן תעג פעיף ה

ה. ה. הירקות שיוצאים בהם ידי חובה בפסח מדין מרור הם: חזרת ^ש, עולשין, תמכא, הרחבינא, שהם מיני עשבים מרים, ומרור.

ויוצאים בעלים שלהם וכן בקלחין אבל לא בשורש ^ת שלהם, ובעלין אין יוצאין אלא א"כ הם לחים ^א, ובקלחים יוצאין בין לחים בין יבשים אבל לא בכבושים ^ב ולא שלוקים.

כולם מצטרפים לשיעור כזית, ועיקר המצוה בחזרת, ואם אין לו חזרת יחזור אחר הסדר שלהם כפי שהם שנויים במשנה.

הגה: אם אין לו אחד מאלו המוזכרים יקח לענה או ירק אחר מר.

הגה: חרוסת יעשה אותה עבה זכר לטיט, ואח"כ נותן בה מעט יין אדום זכר לדם.

ש. היינו חסה, ואע"פ שאין בה מרירות ויש בה מתיקות מצוה בחזרת, כ"כ הב"י, ותחילתו מתוק וסופו מר זכר לשיעבוד שבהתחלה היה בפה רך ואח"כ בפרך. ורמז יש בה דרחמנא חס עלן.

ו. ובפולין ובארצות אשכנז שלא היה מצוי נהגו לקחת כריי"ן אך הוא חריף מאוד וא"א שאדם יאכל ממנו כזית ע"כ היום יש לחזר אחר חסה ולאכול ממנה כזית. כה"ח אות ע"ב.

ת. היינו בשורשים הקטנים המתפצלים לכאן ולכאן, אבל השורש הגדול שבו עומד הירק הוא בכלל קלח, ט"ז בשם מהרי"ו, והמ"א כתב שלא יקח מה שלמטה מן הקרקע דהוי שורש, ולכתחלה טוב לחוש אם לא שזה בשעת הדחק. כה"ח אות ע"ו.

א. דעלים יבשים הם כעפרא בעלמא, רש"י דף ט"ל ע"ב. ולכן צריך שהעלין יהיו לחים ולא כמושין, וכ"כ המ"א בס"ק י"ג דיש להחמיר בזה, וכן שלא יהיו כבושין. כה"ח אות ע"ח.

ב. פי' רש"י היינו בחומץ, וה"ה אם שרה אותם מעת לעת אפי' במים הוי כבוש. מ"א ס"ק י"ד. ויש לחוש לדעת המ"א. כה"ח אות ע"ט.

ואם כבוש בתוך ציר או חומץ אם שהה כדי שיתננו על האור וירתיח ויתחיל להתבשל הוי כמבושל, דכיון שנשתנה טעמן ע"י הבישול והכבישה לא יוצאין בהם ידי חובה, לבוש.

את הספרים "דף היומי עין משפט על הדף" ו"מנחת אשר", של הרב מ. אלחדר שליט"א אב"ד בירושלים מעוטרים בהסכמותיהם של גדולי ישראל, ניתן להשיג בהוצאת "כתרים" בטלפון 02-5712225 או 05841504777 email: minchat.aaa@gmail.com

הגה: עושים החרוסת ^א מפירות שנמשלו בהם ישראל כגון תפוחים, תאנים, אגוזים, רמונים, שקדים ונותנים עליהם תבלין כגון קנמון וזנגביל הדומים לתבן שהיו מגבלין בו הטיט.

עין משפט ג. יו"ד סימן רצו (כלאי זרעים) פעיף יד

יד. יש מינים בזרעים שיהיה המין האחד נפרד לצורות הרבה מפני שנוי המקומות והעבודה שעובדים הארץ עד שיראה כשני מינים, ואע"פ שאין דומין זה לזה הואיל והם מין אחד אינם כלאים זה בזה ויש בזרעים שני מינים שהם דומין זה לזה וצורת שניהם קרובה להיות צורה אחת ואע"כ הואיל והם ב' מינים הרי אלו אסורים זה עם זה, כיצד החזרת עם חזרת גלים והעולשים עם עולשי שדה, והכרישין עם כרישי שדה, והכסבר עם כסבר הרים, והחרדל עם חרדל מצרי, ודלעת מצרית עם דלעת הרמוצה, (פי' מין דלעת מר שממתקין אותה ברמץ שהוא אפר חם) אינם כלאים זה בזה. וכן החטים עם הזונין, והשעורים עם שבולת שועל, והכוסמין עם השיפין, הפול עם הספיר, והפרקדן עם הטופח, (פי' פרקדן וטופח מיני זרעוני דקי' ושעועות בערבי לנביא"ה ומלפפון פי' בירושלמי פרי הבא מן האבטיח והקישות, או מהאבטיח והטופח, וי"א שהוא הפרי הנקרא בלע"ז ציטרול"ו, והתרובדור הוא מין כרוב שעליו קטנים, והתרדין הם מן ירק בוליט"י בלע"ז והלעונים הם ממין התרדין, והנפוסים הם מין צנון, והלפתן פי' הערוך מארוי"ו בלע"ז) ופול הלבן עם השעועות, והקישות עם המלפפון, והכרוב עם התרובדור, והתרדיים עם הלעונים אינם כלאים זה בזה. אבל הצנון עם הנפוסים, והחרדל עם הלפסן, ודלעת יונית עם דלעת מצרית או עם דלעת הרמוצה, אע"פ שדומים זה לה הרי אלו כלאים זה בזה. וכן באילן שיש ב' מינים שדומים זה לזה בעלין או בפירות הואיל והם שני מינים הרי אלו כלאים כמו שנתבאר בסימן רצ"ה.

ג. עיין בכף החיים אות צ"ט ואות ק' כיצד עשיית החרוסת ע"פ האר"י ז"ל.

דף לט:

עין משפט א. יו"ד סימן רצו פעיף לד

לד. מיני ירקות שאין דרך בני אדם לזרוע מהם אלא מעט, מותר לזרוע מהם אפילו חמשה מינים בתוך ערוגה אחת, שהיא ששה על ששה טפחים, והוא שיזרע ד' מינים על ד' רוחות הערוגה ואחת באמצע, וירחיק בין מין ומין כמו טפח ומחצה, כדי שלא יינקו זה מזה. אבל יותר על ה' מינים לא יזרע, אע"פ שמרחיק ביניהם, לפי שמינים הרבה בערוגה כזו הרי הם כנטועים בערבוביא.

עין משפט ב. יו"ד סימן רצו (כלאי זרעים) פעיף לו

לו. לז. היתה הערוגה ו' על ו' והי' לה גבול גבוה טפח ורחב טפח סביב, מותר לזרוע בה אפי' שמונה עשר מינים ג' על כל גבול וגבול וששה באמצע, וירחיק בין כל מין ומין טפח ומחצה, ולא יזרע ראש הלפת בתוך הגבול שמא ימלאהו יותר על זה, ואסור לזרוע בערוגה מיני זרעים בענין זה מפי שהם נראים כלאים, אבל מיני ירקות הואיל ואין דרך בני אדם לזרוע מהם אלא מעט מעט הרי זה מותר כמו שנתבאר.

עין משפט ג. או"ח סימן תעג פעיף ה
עיין לעיל דף לט. עין משפט אות א.ב.

עין משפט ד. או"ח סימן תנר פעיף ג

ג. ד. בזה"ז כל מין חליטה אסורה ד שאין אנו בקיאים בחליטה.

ד. שהיו חולטין העיסה או הקמח ברותחין ומתוך כך אינה מחמצת, והיום אין בקיאים בחליטה. מ"א ס"ק ד'. וכתב הרמב"ם הטעם גזירה שמא לא ירתיח המים יפה יפה, או שאין בקיאים בשיעור המים הרותחים אם הרבה או מעט, וכמה זמן שיעור הרתיחה, ואם יניחו אותו ברותחין או ישפכו עליו הרותחין. ב"ח ביור"ד סי' ע"ג. כה"ח אות י"ט. וְאִם נִפְלָה חֹטָה שְׁלֵמָה לְרוֹתְחִין בְּפֶסֶח וְלֹא נִתְבַקְעָה י"ל דמותר גם באכילה, ועיין בס"י תס"ז סעיף ט' דדעת מר"ן דבנמצא בתבשיל בפסח ולא נתבקעה מותר מעיקר הדין,

או"ח סימן תסה פעיף א

א. אין שורין מורסן לתרנגולים ^ה בפסח בשום פנים ^ו, ולא חולטין ^ז להם אותו.

הגה: וכשנותנים להם חטים או שעורים יבשים לאכול יזהר שלא להשליכם במקום לח ^ח שיבואו לידי חימוץ.

או"ח סימן תסה פעיף ב

עין משפט ה.

ב. אין האשה משפשפת מורסן על בשרה אפי' יבש ^ט, שיש חשש שמא ישאר עליה קצת בשעה שתשטוף במים ויבוא לידי חימוץ.

ג. אם שיפשפו מורסן על אווז לח ממים, י"א שהאווז אסור ^י.

הגה: וכך נוהגים לענין איסור חמץ במשהו בפסח.

הגה: ויש ליזהר שלא להבהב העופות בקשין של שיכולים וחטים ^כ, שלא יהיו

וכ"כ הב"ח שכן עיקר דינא רק שהמנהג להחמיר גם בלא נתבקעה כמו שכתב שם הרמ"א. כה"ח אות כ"ב.

ה. ממשנה פסחים ל"ט, משום שמחמיץ בשרייתו, רש"י שם בע"ב וגם סובין מחמיץ. וסובין היינו קליפת החטים הנושרת מחמת הכתישה, ומורסן היינו מה שנשאר בנפה. ולא דוקא בפסח אסור אלא מתחילת שעה הששית שהוא זמן איסור חמץ.

ו. היינו אפי' לא שהה שיעור מהלך מיל, ולכתחילה אסור לשהותו אפי' רגע אחד כמ"ש בסי' תנ"ט סעיף ב'. מ"א ס"ק א'.

ז. שאין אנו בקיאים בחליטה, כמ"ש בסי' תנ"ד סעיף ג'. מ"מ לרפואה מותר שלא כדרך הנאתן אם א"א ע"י עכ"ם או במי פירות ע"י חליטה. כה"ח אות ו'. ואם מותר להאכיל חולה חמץ ע"פ רופא עכ"ם, עיין בכף החיים אות ט'.

ח. אפי' קודם פסח. כה"ח אות י'. וכששוחטים עופות בפסח צריכים ליזהר מאוד מזפק שלהם שלא ישאר שם חמץ.

ט. והחמירו עליה שמא לא תשטוף המורסן יפה. ט"ז ס"ק א'.

י. טור בשם אבי העזרי, והגם שהשו"ע כתב בשם י"א אם לא הביא חולק בזה הלכה כך היא. כה"ח אות ט"ז.

כ. שאולי היו מונחים במקום לח ונתחמצו.

שם חטים או שיבולים מחומצים ויתנו טעם בעופות **ל** בשעת ההיכהוב **מ**.

עין משפט ו.

או"ח סימן תסו פעיף א

א. לא ילעוס אדם חטים ויתן על גבי מכתו משום שהם מחמיצות ע"י הרוק **ג**.

עין משפט ז.ז.

או"ח סימן תסו פעיף ו

ו. קמח שנפל עליו טיפטוף **ס** אפי' כל היום כולו אינו מחמיץ והוא שיפול עליו בלי הפסק, ויאפה אותו מיד לכשיפסק, ואם הוא מסופק אם הדלף טורד או לאו אסור **ע**.

ל. ובדיעבד אין לאסור כיון שאין ידוע בבירור שנפל עליו מים.

מ. ואם מהבהב מעל האש אין חשש. כה"ח אות כ"ב, כ"ג.

ג. ממשנה פסחים ל"ט, אבל ללעוס אותם ולבולעם מותר דאין מחמיצין מיד. מ"א ס"ק א'. ומ"מ צריך לנקות אח"כ שניו שלא ישאר שם משהו ואח"כ יחמיץ. כה"ח אות א'. ואפי' לועס פחות מכזית שאין בו איסור כרת ולא עובר על ב"י ובל ימצא מ"מ אסור מן התורה כדין חצי שיעור דאסור מן התורה באכילה ובדין תשביתו, כ"כ הפר"ח, ויש אומרים דחצי שיעור איסור מדרבנן. כה"ח אות ב'. משום שהם מחמיצות ע"י הרוק היינו כששהיין ע"ג המכה שיעור מיל, וכל האיסור בחולה שאין בו סכנה אבל בחולה שיש בו סכנה אפי' ע"י ישראל בעצמו ומחמצו ג"כ מותר והוא שתהיה הרפואה ידועה או ע"פ מומחה וא"א לעשות בדרך היתר. כה"ח אות ז'.

ו ובחמץ שעבר עליו הפסח מותר להתרפאות אפי' בחולה שאין בו סכנה.

ס. מברייתא בפסחים דף ל"ט, שע"י שטורד אינו מניחו להחמיץ, רש"י שם. וכתב הפר"ח דבין במקום שהדלף טורד שם בין שאר הקמח שחוצה לזה אינו בא לידי חימוץ ודלא כהרמב"ן, דחוצה לו אסור, וכיון שאין אנו בקיאים לידע איזה מיקרי טיף יש להחמיר. כה"ח אות ס"ו.

ע. דספיקא דאורייתא לחומרא. ב"י מהרא"ש.

עין משפט ט.

או"ח סימן תסג סעיף ב

ב. תבשיל העשוי משמן ומלח עם קמח מותר^פ, ובלבד שלא יהיה בו מים.

הגה: ולדידן שנוהגים להחמיר במי פירות גם זה אסור.

עין משפט י.

או"ח סימן תסג סעיף ג

ג. כרמל שמהבהבין אותו באש וטוחנים אותו, אין מבשלין הקמח שלו במים, שמא לא נקלה באש יפה ונמצא מחמיץ כשמבשלים אותו^צ.

הגה: וכן כשנותנים קמח לתוך מאכל להתבשל, אין מבשלים אלא מצה אפויה שחזרו וטחנו אותה^ק.

פ. והגם שהמלח העשוי מן הים או ע"י מים דינו כמים, מ"מ כיון שהוא מועט עם השמן נשתנה צורתו ואין בו כח להחמיץ, וי"א דכאן איירי במלח הנחצב ולא במלח העשוי מן המים. כה"ח אות ג'.

צ. גרעיני קפה שקלו אותם במחבת ואח"כ קודם שטחנו אותם מצאו בהם גרעיני שעורים שנקלו עמהם יש כמה צדדים להתיר לשתות מהם בפסח. כה"ח אות י"ב, וגם לנוהגים איסור קטניות נהגו בקפה היתר, עיין בכה"ח בסי' תנ"ג אות כ"ב.

ק. ויש מקומות שנהגו בזה איסור גם לא לטגן דגים בקמח מצה אפויה משום דאתי לאחלופי. מ"א ס"ק ה'. כה"ח אות כ"א. ועיין שם במעשה שהיה.